

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

**ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ
ПРАВ ГРОМАДЯН
У СФЕРІ ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

Тези доповідей та наукових повідомлень учасників
IX Міжнародної науково-практичної конференції, яка присвячена
50-річчю створення кафедри трудового права Національного
юридичного університету імені Ярослава Мудрого
(м. Харків, 11 жовтня 2019 р.)

За редакцією *О. М. Ярошенка*

Харків
«Право»
2019

Проблеми реалізації прав громадян у сфері праці та соціально-
П78 го забезпечення : тези доп. та наук. повідомл. учасників IX Міжнар.
наук.-практ. конф., яка присвячена 50-річчю створення кафедри трудово-
го права Національного юридичного університету ім. Ярослава Муд-
рого (м. Харків, 11 жовт. 2019 р.) / за ред. О. М. Ярошенка. – Харків :
Право, 2019. – 660 с.

ISBN 978-966-937-793-7

У збірнику вміщено тексти наукових доповідей і повідомлень, присвя-
чених актуальним науковим і практичним проблемам регулювання відносин
у сфері праці і соціального забезпечення та розвитку законодавства у вказаній
цирині.

Тексти доповідей і повідомлень друкуються мовою оригіналу в авторській
редакції.

УДК 349.2:331.4(477)

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2019

© Оформлення. Видавництво «Право»,
2019

ISBN 978-966-937-793-7

– переважно нелегальний статус мігрантів, що, з одного боку, ускладнює соціальний захист цих осіб, а, з іншого боку – сприяє формуванню психології правового нігілізму серед цього контингенту.

В якості висновків, треба зазначити, трудова міграція є складним комплексним та масштабним феноменом, який впливає на розвиток соціально-економічної системи України, ринок праці, чисельність та структуру населення. Визначення майбутнього шляху розвитку, оцінювання наслідків зовнішньої трудової міграції в Україні, можливостей реформування економіки та соціальної сфери країни не може відбуватися без урахування сучасного перебігу трудових міграцій та оцінювання їх наслідків.

Важливим завданням в сучасних умовах є формування національної міграційної політики, що передбачатиме поєднання заходів щодо залучення населення (у тому числі українців, які тривалий час працюють за кордоном) до України та оптимізації зовнішніх міграційних потоків. Державна політика щодо регулювання зовнішніх трудових міграцій має спиратися на комплекс заходів, спрямованих як на забезпечення зворотності зовнішніх трудових поїздок та соціальної захищеності українських працівників за кордоном, якнайширше залучення міграційних грошей в економіку України, так і на покращення можливостей працевлаштування на внутрішньому ринку праці. Зазначені заходи цілкомито спроможні суттєво знизити ризики й виклики сучасної трудової міграції в Україні, як негативного чинника для національної економіки нашої держави, так і для відновлення трудових ресурсів нації.

Клименко А. Л.,

канд. юрид. наук, доцент кафедри трудового та господарського права Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРАВО ЛЮДИНИ НА ПРАЦЮ: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ І ЗАХИСТУ (СУЧАСНИЙ ВИМІР)

Примітно, а головне, приємно, що тенденцією останніх років можна визнати те, що права людини знову в центрі уваги світової спільноти, громадськості, політичних і громадських діячів, науковців, соціологів,

політологів і пересічних громадян. Пояснень цьому багато. Зокрема, глобалізаційні процеси, зростання конкуренції (у тому числі й на ринку робочої сили), збільшення потоків мігрантів через триваючі збройні конфлікти, стихійні лиха, наслідком яких є руйнування і знедолення людей, економічні кризи, які охоплюють як окремі країни, так і цілі регіони, континенти, зумовлюють те, що питання дотримання таких права, як право на життя, працю, гідні її умови, достойну і достатню оплату набувають особливої актуальності. З огляду на сказане саме право на працю, і його складові (йдеться про болючу для багатьох проблему необхідності зменшення кількості безробітних, малозабезпечених, підвищення соціальних стандартів) постійно перебувають в епіцентрі правової і соціальної політики кожної демократичної держави. Не є винятком і Україна.

У контексті сказаного передусім зауважимо, що нині право на життя і право на працю, соціальний захист і забезпечення переплітаються, взаємопов'язані, а їх реалізація взаємообумовлена. Як відомо, за реалій сьогодення не можливо забезпечити гідні умови життя, його збереження (у даному випадку мова йде про випадки отримання травм, хвороби, лікування яких вимагає наявності коштів, часом значних), не маючи добре оплачуваної постійної роботи. До цього варто додати, що не слід забувати і упускати з поля зору найгостріші й найболючіші проблеми молодь, яка, отримавши певну спеціальність, не може сподіватися на те, що після закінчення ЗВО зможе швидко працевлаштуватися і сподіватися на гідне й достойне життя. Усе наведене вище дає підстави стверджувати, що за сучасних умов на це сподіватися не варто, бо зробити це дуже складно, оскільки, і це ні для кого не секрет, не лише в Україні, а й багатьох країнах констатують брак вільних місць, висування високих (інколи невинновданно) вимог до фахового рівня кандидата, наявність конкуренції і низький рівень оплати праці.

Зрозуміло, що за такого стану справ саме держава (як наголошує Л. С. Мамут, повинна перебирати на себе (відповідати за це і контролювати) формування умов і життя системи заходів для якомога повнішого використання трудового, інтелектуального, підприємницького потенціалу працездатних громадян і стимулювання їхньої особистої відповідальності за самозабезпечення. Наче погоджуючись із цим, відомий науковець, один із фундаторів школи трудового права О. І. Процевський свого часу підкреслював, що держава (в особі посадовців, голів підприємств і організацій усіх форм власності, представників органів місцевого самоврядування) взяла на себе обов'язок забезпечити людину роботою шляхом за-

конодавчого закріплення права на працю і гарантії його реалізації. Проте далі вчений зауважує, що цей обов'язок держава добре виконувала, коли вона була одним єдиним роботодавцем. За сучасних умов господарювання, коли з'явилися, успішно розвиваються й інші роботодавці, питання права на працю і гарантії його реалізації набули дещо іншого відтінку. Саме нові реалії, у яких держава має прагнути до встановлення партнерських відносин між роботодавцями і працівниками як суб'єктами соціально-трудових правовідносин, усе більше оперують до цього невідомими правовими категоріями, такими як «соціальний діалог», «соціальне партнерство», «державно-приватне партнерство», «дієві механізми налагодження діалогу задля партнерства». Найчастіше вони використовуються, коли мова йде про гарантування і реалізацію права, у тому числі і на працю.

Наведене свідчить про те, що держава (звісно, в особі певних органів і посадовців) і науковці мають наміри не лише на словах, а й справами довести, що влада має бажання і прагне створювати правові й організаційні механізми, за допомогою яких усе більша кількість людей включалася б (ставала стороною) у відносини формальної рівності (вільного еквівалентного обміну)...», а об'єктом соціального партнерства виступають всі питання соціально-економічного і трудового спектра, з яких укладаються угоди соціальними партнерами.

Останні кроки свідчать про те, що можновладці (чи то під тиском громадськості, чи то під тиском бізнесу) починають розуміти, що право є мертвим, якщо воно не реалізується, а для цього потрібні дієві механізми. Виходячи з цього можемо стверджувати, що саме допомога науковців, їх думки, висновки, пропозиції будуть дуже корисні і своєчасні. Як аргумент на користь сказаного додамо, що саме вчені під час досліджень здатні, вивчаючи передовий досвід і прогресивні погляди представників трудового, конституційного, господарського і цивільного права, продукувати нові ідеї, проводити порівняльний аналіз, надавати рекомендації.

Підсумовуючи, ще раз наголосимо, що реалізація права на працю і соціальне забезпечення передбачає наявність дієвого правового механізму його забезпечення, охорони і захисту, тобто захисту прав людини у сфері праці і продуктивної зайнятості, адже з реалізацією права на працю пов'язується задоволення основних потреб людини; налагодження соціального партнерства; ведення відкритого соціального діалогу. У зв'язку з цим сьогодні саме забезпечення реалізації права на працю і захист громадян від безробіття – одна з найгостріших і найболючіших проблем

в Україні, а обов'язком держави є використання всіх наявних організаційних і правових засобів.

Невипадково згідно з Основним Законом України як правової, соціальної і демократичної держави людина, її життя, здоров'я визнаються найвищою соціальною цінністю, а тому одним із показників благополуччя населення виступають відсутність безробіття у країні, що є головним показником, індикатором економіки і зростання (як відомо, чим вищий рівень економіки країни, тим вищий рівень життя її громадян, і навпаки). Отже, час поставив перед нами надскладні завдання, які потребують вирішення.

Коваленко К. В.,

канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри трудового та господарського права факультету № 2 Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРО ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ ДИСЦИПЛІНИ ПРАЦІ

Значення дисципліни праці як правової категорії полягає в тому, що вона, по-перше, сприяє досягненню високої якості результатів праці окремо взятого працівника та всього виробництва в цілому; по-друге, створює умови для працівникові трудитися з повною віддачею, проявляти розумну ініціативу й новаторство в праці; по-третє, підвищує ефективність виробництва й продуктивність праці кожного працівника; по-четверте, сприяє охороні здоров'я під час трудової діяльності, охороні праці кожного працівника й усього колективу в цілому. Найбільш важливим, на наш погляд, є значення дисципліни праці як принципу трудового права й інституту в системі трудового права. Це значення полягає в забезпеченні виконання обов'язку працівника трудитися в обраній сфері, дотримуючись дисципліни праці, регламентованої системою правових норм, які регулюють внутрішній трудовий розпорядок, що передбачає обов'язки працівника та роботодавця, заходи заохочення за успіхи в праці, порядок їх застосування, види й заходи відповідальності за порушення дисципліни праці та порядок їх застосування.

Наукове видання

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ГРОМАДЯН У СФЕРІ ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Тези доповідей та наукових повідомлень учасників
IX Міжнародної науково-практичної конференції, яка присвячена
50-річчю створення кафедри трудового права Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого
(м. Харків, 11 жовтня 2019 р.)

За редакцією *О. М. Ярошенко*

Комп'ютерна верстка *А. Т. Гринченка*

Підписано до друку з оригінал-макета 07.10.2019.
Формат 60×84 ¹/₁₆. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Обл.-вид. арк. 37,84. Ум. друк. арк. 38,36. Вид. № 2300.
Тираж 100 прим.

Видавництво «Право» Національної академії правових наук України
та Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
Україна, 61002, Харків, вул. Чернишевська, 80а
Тел./факс (057) 716-45-53
Сайт: www.pravo-izdat.com.ua
E-mail для авторів: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для замовлень: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції — серія ДК № 4219 від 01.12.2011 р.

Виготовлено у друкарні ФОП Дуюнова Т. В.
Тел. (057) 717-28-80